EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 3.11.2025
COM(2025) 658 final

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

ionisoivalla säteilyllä käsitellyistä elintarvikkeista ja elintarvikkeiden ainesosista vuosina 2022-2023

Sisällys

YHTEENVETO 2
1 TAUSTAA 3
2 HYVÄKSYTYT SÄTEILYTYSLAITOKSET 3
3 SÄTEILYTYSLAITOKSISSA VUOSINA 2022–2023 TEHTYJEN TARKASTUSTEN TULOKSET 4
4 TUOTTEIDEN KAUPAN PITÄMISEN AIKANA TEHTYJEN TARKASTUSTEN TULOKSET 5

YHTEENVETO

Ionisoivalla säteilyllä käsiteltyjä elintarvikkeita ja elintarvikkeiden ainesosia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 22. helmikuuta 1999 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/2/EY[1] 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle joka vuosi

– säteilyttämislaitoksissa tehtyjen tarkastusten tulokset, mukaan lukien ionisoivalla säteilyllä käsiteltyjen elintarvikkeiden ryhmät ja määrät sekä käytetyt annokset samoin kuin

– tuotteiden kaupan pitämisen aikana tehtyjen tarkastusten tulokset.

Kyseisen direktiivin 7 artiklan 4 kohdassa edellytetään, että komissio julkaisee Euroopan unionin virallisessa lehdessä kertomuksen kansallisten valvontaviranomaisten vuosittain toimittamista tiedoista.

Tämä kertomus kattaa 1. tammikuuta 2022 ja 31. joulukuuta 2023 välisen ajanjakson. Se sisältää koosteen EU:n jäsenvaltioiden ja Pohjois-Irlannin komissiolle lähettämistä tiedoista.

Kolme EU:n jäsenvaltiota ja EFTA-maat eivät toimittaneet tietoja vuosina 2022 ja 2023.

Ajanjakso: 1.1.2022 – 31.12.2023

Asianomaiset maat: EU:n jäsenvaltiot ja Pohjois-Irlanti

Säteilytyslaitokset:

– Niiden maiden lukumäärä, joissa on hyväksyttyjä laitoksia: 13 jäsenvaltiota ja Norja

– Hyväksyttyjen laitosten lukumäärä: 23

– Suljettujen laitosten lukumäärä: 0

– Maat, joissa säteilytetään: 10 jäsenvaltiota

Käsittelytiedot:

– Käsiteltyjen tuotteiden määrä: 4198,2 tonnia (-16,5 % vuosiin 2020–2021 verrattuna)

– Tärkeimmät käsitellyt tuoteryhmät: ”jäädytetyt sammakonreidet” (70,31 %), ”kuivatut mausteyrtit, mausteet ja maustekasvit” (27,62 %) ja ”mekaanisesti erotettu siipikarjanliha” (2,07 %).

– Maa, joissa säteilytetään eniten: Belgia (69,9 %)

Tarkastukset kaupan pitämisen aikana:

– Analysoitujen näytteiden määrä: 7 205

– Vaatimustenvastaisten näytteiden määrä: 51 (0,71 %)

– Tärkeimmät analysoidut tuoteryhmät: ”yrtit ja mausteet” (46,97 %) ja ”viljat, siemenet, vihannekset, hedelmät ja niistä saatavat tuotteet” (23,36 %)

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/2/EY, annettu 22 päivänä helmikuuta 1999, ionisoivalla säteilyllä käsiteltyjä elintarvikkeita ja elintarvikkeiden ainesosia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (EYVL L 66, 13.3.1999, s. 16). ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/2/2008-12-11.

1 TAUSTAA

Elintarvikkeiden säteilyttäminen tarkoittaa elintarvikkeiden käsittelyä tietyntyyppisellä säteilyenergialla, joka tunnetaan nimellä ionisoiva säteily. Säteilyenergialla on erilaisia aallonpituuksia ja teholuokkia ja se katoaa, kun energialähde on poistettu. Säteilyttämistä käytetään terveys- ja kasvinsuojelutarkoituksissa tappamaan sellaisia taudinaiheuttajabakteereja (kuten salmonella, kampylobakteeri ja kolibakteeri), jotka voivat aiheuttaa ruokamyrkytyksiä, sekä poistamaan kasveille ja kasvituotteille haitallisia organismeja, kuten hyönteisiä ja muita tuhoojia. Sitä käytetään myös viivästyttämään hedelmien kypsymistä, pysäyttämään vihannesten (esimerkiksi sipulien ja perunoiden) versominen tai itäminen sekä viime kädessä pidentämään elintarvikkeiden säilyvyysaikaa. Elintarvikkeiden säteilyttämisellä ei voi korvata asianmukaista elintarvikkeiden käsittelyä. Säteilytetyt elintarvikkeet on jäähdytettävä asianmukaisesti ja tarvittaessa kypsennettävä ennen käyttöä.

Elintarvikkeiden säteilyttämistä koskeva EU:n sääntelykehys koostuu seuraavista direktiiveistä:

– Direktiivi 1999/2/EY (puitedirektiivi). Siinä säädetään ionisoivalla säteilyllä käsiteltävien elintarvikkeiden ja niiden ainesosien valmistuksesta, kaupan pitämisestä ja tuonnista.

– Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/3/EY, annettu 22 päivänä helmikuuta 1999, ionisoivalla säteilyllä käsiteltyjä elintarvikkeita ja elintarvikkeiden ainesosia koskevan yhteisön luettelon vahvistamisesta[2] (täytäntöönpanodirektiivi). Luetteloon sisältyy tällä hetkellä vain yksi elintarvikeryhmä: kuivatut mausteyrtit, mausteet ja maustekasvit.

Lisäksi Euroopan unionin virallisessa lehdessä on julkaistu luettelo muista elintarvikkeista ja elintarvikkeiden ainesosista, joiden käsittelyn ionisoivalla säteilyllä jäsenvaltiot sallivat.

Elintarvikkeita ja elintarvikkeiden ainesosia saa käsitellä ionisoivalla säteilyllä vain hyväksytyissä säteilytyslaitoksissa. Jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset myöntävät hyväksynnän EU:n alueella sijaitseville laitoksille. Direktiivin 1999/2/EY 7 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle luettelo hyväksymistään säteilytyslaitoksista. Luettelo on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä[3].

Säteilytettyjen elintarvikkeiden tai koostetun elintarvikkeen säteilytettyjen ainesosien pakkausmerkinnöissä on direktiivin 1999/2/EY 6 artiklan mukaisesti oltava maininta ”säteilytetty” tai ”käsitelty ionisoivalla säteilyllä”.

Euroopan standardointikomitea (CEN) on standardoinut useita analyysimenetelmiä, joiden avulla voidaan valvoa tämän merkintävaatimuksen asianmukaista noudattamista ja havaita ionisoivalla säteilyllä mahdollisesti luvatta käsiteltyjä elintarvikkeita.

2 HYVÄKSYTYT SÄTEILYTYSLAITOKSET

Raportointikauden (1. tammikuuta 2022 – 31. joulukuuta 2023) päättyessä EU:ssa oli 23 hyväksyttyä säteilytyslaitosta, jotka sijaitsivat 13 jäsenvaltiossa: Ranskassa (5), Saksassa (5), Bulgariassa (2), Alankomaissa (2), Espanjassa (1), Belgiassa (1), Tšekissä (1), Kroatiassa (1), Virossa (1), Italiassa (1), Unkarissa (1), Puolassa (1) ja Romaniassa (1).

[2] EYVL L 66, 13.3.1999, s. 24.

[3] EUVL C 37, 30.1.2019, s. 6.

Näistä 13 jäsenvaltiosta, joissa sijaitsee säteilytyslaitos, kahdessa ei säteilytetty elintarvikkeita vuosina 2022–2023, ja yksi jäsenvaltio ei toimittanut tietoja.

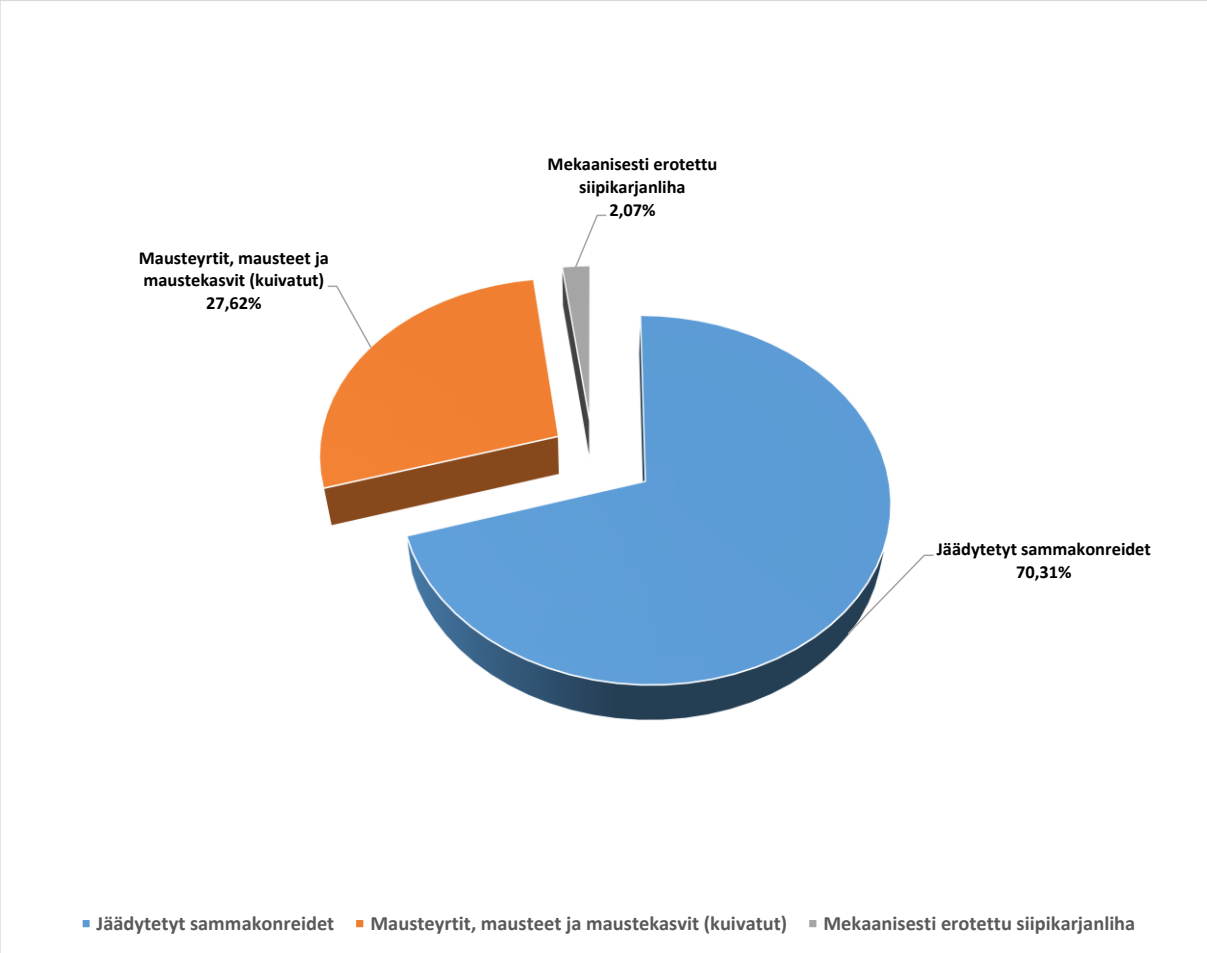
3 SÄTEILYTYSLAITOKSISSA VUOSINA 2022–2023 TEHTYJEN TARKASTUSTEN TULOKSET

Ionisoivalla säteilyllä käsiteltiin EU:n jäsenvaltioissa vuosien 2022 ja 2023 aikana yhteensä 4 198,2 tonnia elintarvikkeita. Säteilytystä tehtiin eniten Belgiassa, jossa käsiteltiin 69,9 prosenttia EU:n säteilytetyistä elintarvikkeista.

Kolme EU:ssa eniten säteilytettyä tuoteryhmää olivat jäädytetyt sammakonreidet (70,31 %), kuivatut mausteyrtit, mausteet ja maustekasvit (27,62 %) ja mekaanisesti erotettu siipikarjanliha (2,07 %).

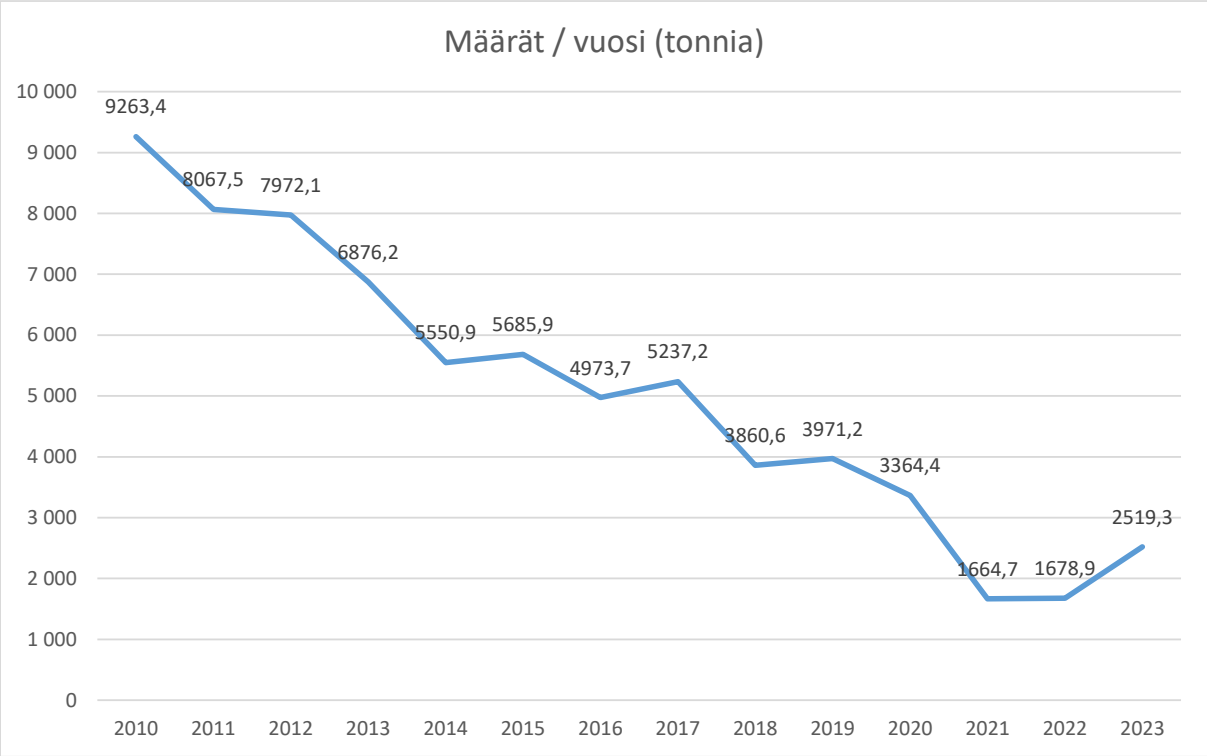
Kuviossa 1 esitetään EU:n jäsenvaltioiden hyväksytyissä säteilytyslaitoksissa vuosina 2022 ja 2023 säteilytettyjen tuotteiden jakautuminen tuoteryhmittäin.

Kuvio 1 – Säteilytettyjen elintarvikkeiden jakautuminen tuoteryhmittäin EU:ssa vuosina 2022–2023.



Ionisoivalla säteilyllä käsiteltyjen elintarvikkeiden määrät (tonneina) EU:ssa ovat kokonaisuutena vähentyneet vuodesta 2010, kuten kuviossa 2 esitetään.

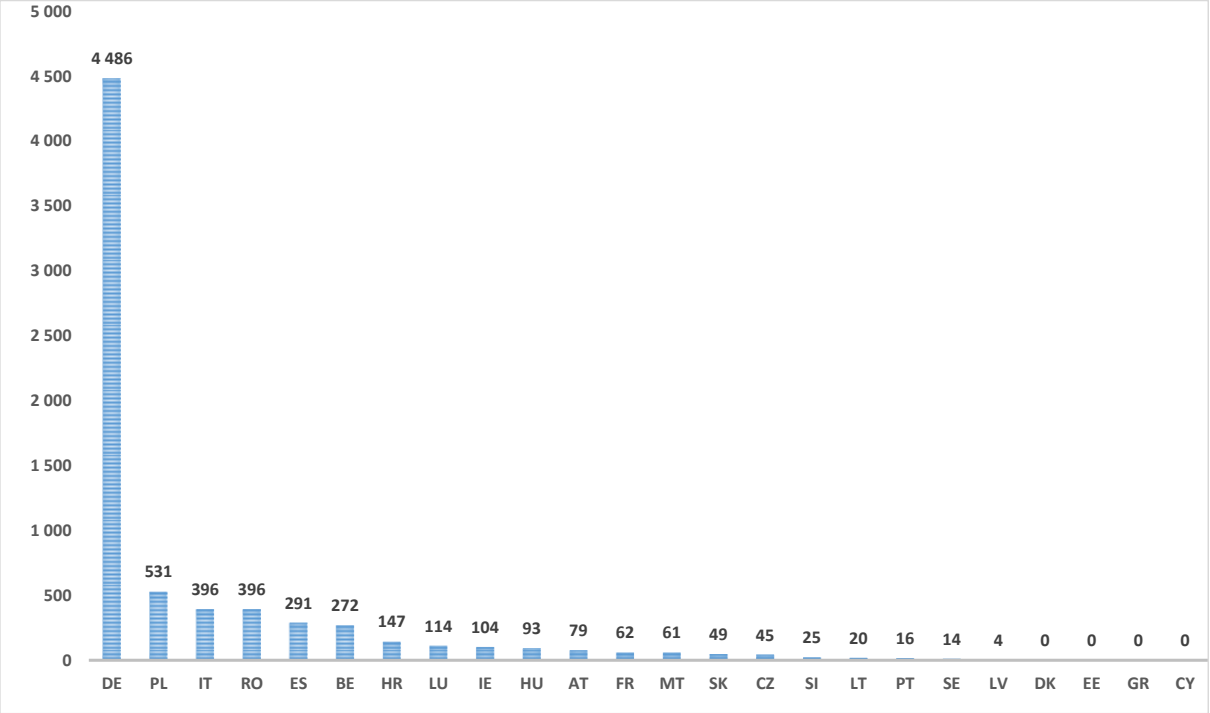
Kuvio 2 – Hyväksytyissä säteilytyslaitoksissa ionisoivalla säteilyllä käsiteltyjen elintarvikkeiden määrät Euroopan unionissa vuodesta 2010 alkaen.



4 TUOTTEIDEN KAUPAN PITÄMISEN AIKANA TEHTYJEN TARKASTUSTEN TULOKSET

Vuosina 2022–2023 20 EU:n jäsenvaltiota analysoi 7 205 näytettä ionisoitujen elintarvikkeiden havaitsemiseksi kaupan pitämisen vaiheessa (mukaan lukien EU:n ulkopuolisista maista tuodut elintarvikkeet), mikä on yhteensä keskimäärin 6 prosenttia vähemmän kuin vuosina 2020–2021. Tiedot kunkin EU:n jäsenvaltion osalta esitetään liitteessä II ja yhteenveto kuviossa 3.

Kuvio 3 – Tuotteiden kaupan pitämisen aikana kussakin jäsenvaltiossa analysoitujen näytteiden määrä vuosina 2022–2023.



Neljä jäsenvaltiota ei tehnyt analyyttisiä tarkastuksia tuotteiden kaupan pitämisen vaiheessa vuosina 2022–2023 laboratoriokapasiteetin puutteen (Kypros ja Kreikka), henkilöstörajoitusten (Viro) tai muiden syiden (Tanska) vuoksi.

Yhteensä 7 205 analysoidusta näytteestä 51 ei ollut vaatimusten mukaisia (0,71 %) ja 105:stä (1,46 %) ei saatu varmaa tulosta. Yleisimmät vaatimustenvastaisuudet olivat virheelliset pakkausmerkinnät ja säteilytys silloin, kun se ei ole sallittua. Vaatimustenvastaisuuksia (0,71 %) esiintyi hieman vähemmän kuin edellisellä raportointikaudella 2020–2021 (0,9 %).

Kuvio 4 osoittaa, että suurin osa kaupan pitämisen aikana analysoiduista elintarvikkeista kuului ryhmiin ”yrtit ja mausteet” (46,97 %) ja ”viljat, siemenet, vihannekset, hedelmät ja niistä saatavat tuotteet” (23,36 %).

Kuvio 4 – Tuotteiden kaupan pitämisen aikana Euroopan unionissa vuosina 2022–2023 analysoitu elintarvikeryhmä

